

Integracijske prakse Međimuraca u Republici Austriji

Novak, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:327979>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-31**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu – Filozofski fakultet
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

Integracijske prakse Medimuraca u Republici Austriji

Diplomski rad

Studentica: Iva Novak

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marijeta Rajković Iveta

Zagreb, kolovoz 2021. godine

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad „Integracijske prakse Međimuraca u Republici Austriji” izradila potpuno samostalno uz stručno vodstvo mentorice izv. prof. dr. sc. Marijete Rajković Ivete. Svi su podaci navedeni u radu istiniti i prikupljeni u skladu s etičkim standardom struke. Rad je pisan u duhu dobre akademske prakse koja izričito podržava nepovredivost autorskog prava te ispravno citiranje i referenciranje radova drugih autora.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Teorijski okvir i ciljevi istraživanja	2
2.1. Integracija	3
3. Metodologija i izvori.....	5
3.1. Kazivači.....	5
4. Suvremeno iseljavanje u Austriju	6
5. Priprema za migraciju i osvrt na preseljenje	10
5.1. Pronalazak smještaja i trenutni smještaj	13
6. Integracija.....	15
6.1. Pravno-politička dimenzija integracije.....	15
6.1.1. Državljanstvo	16
6.2. Ekonomska integracija	17
6.2.1. Radna dozvola.....	17
6.2.2. Problem s jezikom.....	18
6.2.3. Obrazovanje, zanimanje i trenutni posao.....	19
6.2.4. Radno iskustvo i životni standard – Austrija vs. Hrvatska	21
6.2.5. Zdravstvena zaštita.....	23
6.3. Društvena/socijalna integracija.....	23
6.3.1. Migrantske mreže.....	24
6.3.2. Društveni život.....	25
6.3.3. Osjećaj pripadnosti i multikulturalnost.....	27
6.4. Kulturna i religijska (ne)integracija.....	29
6.4.1. Kulturna integracija.....	30
6.4.2. Religijska integracija	32
7. Zaključak.....	33
8. Literatura	36
9. Internetski izvori	38
10. Sažetak	39

1. Uvod

Hrvatska se smatra iseljeničkom zemljom. S hrvatskog povijesnog i etničkog prostora iseljavalo se iz brojnih razloga i u različitim valovima (usp. Holjevac 1968; Grbić Jakopović 2014). Od sredine 60-ih godina 20. stoljeća jedna od popularnih destinacija za iseljavanje bila je Republika Austrija. Većinu tadašnjih migracija možemo opisati kao dobrovoljne, privremene, gostujuće ekonomske migracije (tzv. *gastarbajtere*). Ovaj migracijski val nastavlja se tijekom 1970-ih i 1980-ih godina. Velik broj prisilnih migracija bilježi se tijekom 1990. godine uslijed ratnih zbivanja na području današnje Republike Hrvatske (usp. Grbić Jakopović 2014:112). Nakon što je Republika Hrvatska pristupila Europskoj Uniji (2013. godine) primjećuje se veliki iseljenički val iz Hrvatske u okviru kojega je velik broj Međimuraca odabrao i iselio se u Republiku Austriju.¹ Prema podacima Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske izvan Hrvatske živi oko 3 200 000 Hrvata, dok u Republici Austriji živi oko 90 000 Hrvata i njihovih potomaka.²

Budući da živim u Međimurju, primijetila sam kako su se brojni sugrađani odselili u Austriju nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Stoga je cilj ovog rada istražiti integraciju Međimuraca u Republici Austriji.

Prvi dio ovog rada sastoji se od teorijskog okvira u kojem se objašnjavaju teorije vezane uz temu rada te se pojašnjavaju glavni pojmovi poput integracije i migracije. U ovom dijelu rada objašnjava se metodologija rada i izvori te kriterij odabira kazivača. Nakon toga kompariraju se i analiziraju podaci iz Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske vezani uz suvremeno iseljavanje iz Hrvatske i Međimurja u Austriju i austrijski podaci o useljenicima iz Republike Hrvatske u Austriju u istom razdoblju, od 2013. godine do danas. U drugom dijelu rada analiziraju se i interpretiraju podaci dobiveni vlastitim terenskim istraživanjem provedenim kvalitativnom etnološkom i kulturnoantropološkom metodologijom. Fokus je istraživanja život suvremenih migranata iz Međimurja u Austriji, odnosno njihova integracija koja se dijeli na nekoliko dimenzija koje nisu potpuno odvojene jedna od druge: pravna, politička, ekonomska, društvena i kulturna.

¹ Više vidjeti u Tablici 1.

² Izvor: <https://hrvatiizvanrh.gov.hr/hrvati-izvan-rh/hrvatsko-iseljenistvo/hrvatski-iseljenici-u-prekomorskim-i-europskim-drzavama-i-njihovi-potomci/749> (pristup 20. 4. 2021.).

2. Teorijski okvir i ciljevi istraživanja

Migracije su multidisciplinarno područje istraživanja. Mnoge se discipline bave istraživanjem migracija: geografija, sociologija, demografija, ekonomija, antropologija, politika (usp. Brettell i Holliefield 2000; Mesić 2002). Migraciju možemo definirati kao kretanje pojedinca ili određene skupine od mjesta rođenja u neki drugi geografski ili socijalni prostor, do kojeg uvijek dolazi kao reakcija na niz ekonomskih, socijalnih ili političkih čimbenika (Živković *et al.* 1995., prema Jurić 2018). Migracija je ustvari proces kod kojeg je čin preseljenja krajnji rezultat (Grbić Jakopović 2014:20). Tako bismo migrantski proces mogli opisati kao reakciju na niz ekonomskih, društvenih i političkih motiva koji potiču pojedinca i/ili kolektive da napuste trenutno prebivalište te ga zamjene drugim (*ibid.* 19). Postoji nekoliko tipova migracija koje razlikujemo prema određenim značajkama. Najprije moramo razlikovati migracije s obzirom na njihovo trajanje: trajna migracija podrazumijeva trajno naseljavanje u novoj sredini, dok privremena migracija podrazumijeva migraciju do ispunjenja određenog cilja. Neke se migracije iz privremenih pretvaraju u trajne i takav tip migracije nazivamo *trajnom privremenošću* (usp. Čapo Žmegač 2005). Nadalje, postoje dobrovoljne migracije – najčešće ekonomski uvjetovane (npr. zbog bolje plaćenog posla) i prisilne – najčešće politički uvjetovane (npr. odlazak zbog ratova). Trebamo razlikovati migracije prema geografskoj/prostornoj mobilnosti: unutarnje – migracije unutar granica neke države i vanjske – migracije izvan granica određene države (usp. Mesić 2002, Grbić Jakopović 2014). Za ovo istraživanje važno je spomenuti i lančani tip migracija koji ukazuje na društvenu povezanost između migranata i njihovih obitelji i prijatelja. Očituje se u obiteljskim i prijateljskim odnosima (usp. Grbić Jakopović 2014:21).

Kod istraživanja migracija koriste se različiti teorijski pristupi. Teorija potisno-privlačnih faktora (*push-pull* faktori) govori o faktorima koji potiču („guraju“) ljude na migriranje s domicilnog područja i faktorima koji privlače („vuku“) ljude da se presele na određeni prostor (usp. Heršak 1998:196; Grbić Jakopović 2014:22). Odluka o migraciji ne ovisi samo o objektivnim razlozima (npr. nizak socioekonomski status), već i o osobnoj percepciji (zadovoljstvu ili nezadovoljstvu) migranta o svojem statusu u državi/mjestu stanovanja. Samim time možemo reći da postoje različite migracije kao što su ekonomska (migracija zbog pronalaska boljeg posla i viša zarada u mjestu/državi primitka), obrazovna (bolji uvjeti studiranja u mjestu primitka) i druge (Grbić Jakopović 2014:22). Ova je teorija bitna za ovaj rad s obzirom na to da tražim odgovore o motivima koji su utjecali na odlazak iz Hrvatske te faktorima koji su bili presudni za odabir Austrije kao zemlje u koju će se kazivači odseliti.

Teorija migracijskih sustava istražuje sklopove individualnih iskustava migranata u adaptacijskim procesima. Ova se teorija koristi interdisciplinarnim metodama kako bi što bolje razumjela migracije koje su rezultat interakcije mikro- i makrostrukture, odnosno rezultat su interakcije samih migranata, migrantskih mreža i kulturnih praksi (mikrostruktura) s jedne strane i institucija (makrostruktura) s druge strane. Neki teoretičari smatraju da postoji i područje mezostrukture, koje možemo definirati kao niz različitih mehanizama koji djeluju između mikro- i makrostrukture (Grbić Jakopović 2014:27–28).

Teorija migrantskih mreža govori o nizu poveznica koje povezuju migrante, prijašnje migrante i nemigrante u područjima porijekla i odredišta, preko srodstva, prijateljstva ili zajedničkog lokalnog porijekla. Migrantske mreže povećavaju vjerojatnost za nove migracije te smanjuju troškove migracije, a ujedno olakšavaju prilagodbu u novoj sredini (usp. Mesić 2002:350). Ova je teorija bitna za ovaj rad jer su se neki od kazivača odlučili odseliti zato što su poznavali nekoga tko je otprije u mjestu u koje su se doselili.

2.1. Integracija

Termin integracija označava proces koji uključuje naseljavanje, interakciju s domicilnim stanovništvom i socijalnu promjenu koju nosi imigracija (Penninx i Garcés-Mascareñas 2016:11). U tom procesu imigranti sebi moraju osigurati mjesto u društvu: pronaći smještaj, pronaći posao odnosno izvor prihoda, osigurati si pristup zdravstvenoj zaštiti, pronaći načine za komunikaciju i interakciju s drugim ljudima (drugim imigrantima i domicilnim stanovništvom). Dakle, integracija u društvo prijema označava stvaranje većih društvenih cjelina ili prethodno slabo i nikako povezanih dijelova društva. Polazi se od toga da se migranti i domicilno stanovništvo podjednako uključuju u zajedničke aspekte života (Heršak 1998:84). Prema Penninxu i Garcés-Mascareñas (usp. 2016:14) integracija se sastoji od triju dimenzija: pravno-politička, društveno-ekonomska i kulturno-religijska dimenzija. Te dimenzije nisu nužno odvojene jedna od druge, već se u nekim aspektima preklapaju. Pravno-politička dimenzija odnosi se na pravnu i političku integriranost imigranata. Društveno-ekonomska dimenzija odnosi se na socijalnu i ekonomsku poziciju imigranta bez obzira na njegovo državljanstvo. Odnosi se na pristup zdravstvenoj zaštiti u državi u kojoj se nalazi, ima li imigrant jednake šanse za zapošljavanjem kao domicilno stanovništvo, itd. Kulturno-religijska dimenzija odnosi se na percepcije i prakse imigranta i domicilnog društva, ali i njihove uzajamne reakcije na razlike (ibid. 15). Za samog migranta vrlo je bitna i interakcijska dimenzija integracije (društveni odnosi i mreže), ali i identifikacijska (subjektivan osjećaj

pripadnosti) (usp. Esser 2001:16, prema Penninx i Garcés-Mascareñas 2016:13). U ovom radu ove tri dimenzije integracije razdvojene na manje jedinice jer sam smatrala da ću tako bolje prikazati svaku od razina integracijskog procesa.

Kada govorimo o integraciji, treba spomenuti i razine integracija, gdje je prva ona individualna. Nju možemo mjeriti prema imigrantskom legalnom statusu (u pravno-političkoj dimenziji), prema ekonomskom statusu (u društveno-ekonomskoj dimenziji) ili prema imigrantovoj identifikaciji s određenim kulturnim/religijskim grupama unutar domicilnog društva. Druga razina integracije jesu organizacije. Organizacije mogu biti sastavljene od grupe imigranata ili pak mogu biti organizacije domicilnog stanovništva koje pomažu pri integraciji imigranata u novu okolinu (Penninx i Garcés-Mascareñas 2016:16). Različite forme imigrantskih organizacija naglašavaju važnost integracije u državi prijema, ali se isto tako zalažu za isticanje svojih posebnosti (King i Collyer 2016:171). Treća razina integracije jesu institucije. Institucije su vrlo bitne za imigrante jer reguliraju njihov pravni, politički i ekonomski položaj, brinu se za njihovo obrazovanje i medicinsku skrb te podupiru kulturnu i religijsku raznolikost (Penninx i Garcés-Mascareñas 2016:17). Institucije djeluju na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, pa i na EU razini (usp. Penninx i Garcés-Mascareñas 2016; Scholten i Penninx 2016:91). Kod institucionalne razine vrlo je važno da država porijekla i država prijema imaju sklopljene ugovore o migracijama, u zemljama prijema posebno su doneseni zakoni kako bi se imigrante što bolje zaštitilo (King i Collyer 2016:171).

Za integraciju u novoj državi vrlo je bitno znanje jezika koji se govori u toj zemlji. Dobro poznavanje jezika često je presudno za uspješnu integraciju i uvjet za pronalaženje dobrog (zadovoljavajućeg) posla. Dobre jezične vještine važne su kako bi se povećala mogućnost za sudjelovanje na tržištu rada i smanjila stopa nezaposlenosti kod ranjivih skupina kao što su migranti (usp. Zwysen 2018:19). Ekonomska pozicija migranata važan je čimbenik u procesu cjelokupne integracije jer migrantu daje osjećaj sigurnosti i stabilnosti. Zbog toga je bitno da migrant (ako se radi o ekonomskoj migraciji) čim prije uđe na tržište rada kako bi sam proces integracije što prije započeo.

Postoji još puno čimbenika koji mogu olakšati ili otežati proces integracije migranata u novoj okolini. To su čimbenici poput stavova domicilnog stanovništva, kulturne razlike između lokalnog stanovništva i migranata, karakteristike određenog grada (njegova etnička i društvena raznolikost) itd. (usp. Cichocka 2021:1953).

3. Metodologija i izvori

Za potrebe ovog diplomskog rada provedeno je kvalitativno etnološko terensko istraživanje temeljeno na sklopu pitanja koja su osmišljena za intervjue s iseljenicima/kazivačima. Pomoću polustrukturiranih intervjua želimo dobiti što detaljnije opise života ili nekog dijela života našeg sugovornika, tako da nam on objasni značenje događaja ili pojava koje su tema intervjua (usp. Potkonjak 2014:72).

Osim polustrukturiranih intervjua, za ovaj rad koristit će se kritičko iščitavanje i analiza literature vezane uz temu rada. Isto tako, koristit će se i internetski izvori poput službenih stranica Ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, stranica Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske te Zavoda za statistiku Republike Austrije (*Statistik Austria*).

Ono što u ovom radu, koristeći etnografiju pojedinačnog (Abu-Lughod 1991), želim istražiti je kako su se kazivači snašli u Republici Austriji, odnosno analizirati njihovu integraciju u državi prijema. Zanimalo me koji su bili motivi za preseljenje, kako su izgledale pripreme za preseljenje. Zatim me zanimalo kakav pravni i politički status imaju. Nadalje me zanimalo njihov ekonomski položaj, jesu li zaposleni, imaju li viši ili niži ekonomski status od onog koji su imali u Hrvatskoj. Također, zanimalo me u kojoj su se mjeri društveno integrirali, druže li se s tamošnjih domicilnim stanovništvom, imaju li poznanike/prijatelje iz svoje zemlje, druže li se s migrantima iz drugih zemalja. Naposljetku me zanimala integracija u kulturnoj i religijskoj sferi, prakticiraju li vlastite kulturne prakse (jezik, običaje) ili su usvojili nove, odlaze li na kulturna događanja u mjestima gdje žive itd. Sve to pokušat ću saznati polustrukturiranim intervjuiima s nekoliko kazivača koji žive u Austriji.

3.1. Kazivači

Nakon što sam kazivače upoznala s ciljem istraživanja, od njih sam zatražila formalni pristanak da žele sudjelovati u ovom istraživanju te sam od njih dobila usmeni pristanak. Prije samog intervjua dogovorili smo žele li da u ovom radu njihova kazivanja navodim pod pseudonomom, inicijalima ili vlastitim imenom. Svi kazivači su pristali da se u radu koriste njihova vlastita imena.

U svrhu intervjua napravila sam set pitanja koja su svim kazivačima postavljena sličnim redoslijedom, ali sam pitanja prilagođavala ako su neka od njih bila odgovorena u prethodnim kako ne bi došlo do ponavljanja. Ukupno sam intervjuirala pet kazivača koje poznajem od ranije. Dva intervjua provedena su uživo, jedan je proveden putem Skype videopoziva, dok su

dva provedena putem Zoom videopoziva te su snimani na audiozapise i kasnije transkribirani. Kako me zanima suvremeno iseljavanje, glavni kriterij za odabir kazivača bio je taj da su odselili iz Međimurja u Austriju nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, dakle nakon 2013. godine.

Prvi je kazivač Karlo, ima 25 godina i dolazi iz Šenkovca pored Čakovca. U Graz se odselio 2016. godine zbog studija. Studij nije završio, ali je ostao u Grazu raditi. Po struci je tehničar za računalstvo, no trenutno radi kao električar.

Sarah dolazi iz Čakovca i ima 25 godina. U Beč se odselila 2017. godine nakon završetka stručnog osposobljavanja za svoje srednjoškolsko zvanje – ekonomistica. Trenutno radi kao administrator skladišta.

Sara dolazi iz Čakovca i ima 24 godine. Odselila se nakon završetka studija sestrinstva 2020. godine. Nakon srednje škole, od 2017. godine, živjela je kratko u Austriji, potom vrlo kratko u Njemačkoj te se vratila u Austriju, točnije u Graz. Trenutno radi kao njegovateljica.

Vedran dolazi iz Okruglog Vrha pokraj Čakovca, ima 29 godina. U Graz se odselio u siječnju 2016. godine nakon što je dobio posao u struci. Završio je tečaj za programera te je nedavno promoviran iz programera u voditelja tima. U braku je s Tihanom, koja je također moja kazivačica. Imaju jedno dijete.

Tihana dolazi iz Nedelišća pored Čakovca i ima 27 godina. U Graz se odselila nakon završetka preddiplomskog studija dizajna interijera u Ljubljani. Ona je došla u Graz kako bi živjela s Vedranom, tadašnjim dečkom, sada suprugom. Zaposlena je u struci, ali je trenutno na porodiljnom dopustu jer ima petomjesečno dijete.

4. Suvremeno iseljavanje u Austriju

Hrvati su se tijekom povijesti najviše iseljavali zbog ekonomskih i političkih razloga, a možemo izdvojiti nekoliko velikih iseljeničkih valova: krajem 19. stoljeća, između Prvog i Drugog svjetskog rata, od sredine 1960-ih godina do 1980-ih godina te tijekom i nakon Domovinskog rata (usp. Čizmić *et al.* 2005; Grbić Jakopović 2014). Zadnji veliki iseljenički val događa se nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Zemlje poput Austrije, Njemačke i Italije koje su bile tradicionalna odredišta Hrvata tijekom povijesti i danas su najpoželjnija odredišta za hrvatske građane (usp. Župarić-Iljić 2016:4). Sukladno teoriji socijalnih migrantskih mreža, u njima već postoje brojne socijalne, obiteljske i druge poveznice koje im omogućavaju da se lakše snađu, prilagode i integriraju u lokalno okruženje.

Godina	Doseljeni iz inozemstva (imigranti)	Odseljeni u inozemstvo (emigranti)	Migracijski saldo
2013.	10 387	15 262	-4 884
2014.	10 638	20 858	-10 220
2015.	11 706	29 651	-17 954
2016.	13 985	36 436	-22 451
2017.	15 553	47 352	-31 799
2018.	26 029	39 515	-13 486
2019.	37 726	40 148	-2 422

Tablica 1. Vanjska migracija stanovništva Republike Hrvatske od 2013. do 2019. godine.³

Prema podacima iz Tablice 1. vidimo kako se od 2013. godine povećava broj iseljenika iz Republike Hrvatske. Prvo veće iseljavanje, prema podacima Državnog zavoda za statistiku RH, događa se 2014. godine. Hrvatska tako bilježi negativan migracijski saldo duži niz godina te u 2017. godini doživljava najveći negativni saldo, odnosno događa se vrhunac iseljavanja (iz Republike Hrvatske odselilo se gotovo 32 tisuće ljudi više nego ih je doselilo u nju).

³ Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske 2017., Priopćenje 7.1.2., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2018., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/07-01-02_01_2018.htm; Migracija stanovništva Republike Hrvatske 2019., Priopćenje 7.1.2., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2020., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (pristup 28. 6. 2021.).

Godina	Doseljeni iz Austrije u Hrvatsku	Odseljeni iz Hrvatske u Austriju
2013.	208	770
2014.	255	2 000
2015.	439	3 234
2016.	533	2 164
2017.	545	2 706
2018.	501	2 607
2019.	675	2 916

Tablica 2. Vanjske migracije prema odredištu (Republika Austrija) od 2013. do 2019. godine⁴

U Tablici 2. prikazano je koliko se osoba odselilo s područja cijele Republike Hrvatske u Austriju. Ovdje se, također, primjećuje povećanje iseljavanja nakon 2013. godine u broju odseljenih. U Tablici 3. (dolje) prikazano je koliko se osoba odselilo iz Međimurske županije u Austriju. Možemo primijetiti kako je od 2017. do 2019. godine broj odseljenih Međimuraca u Austriju iznosi oko 40% ukupnog broja odseljenih u Austriju iz cijele Hrvatske.

Godina	Doseljeni iz Austrije u Međimursku županiju	Odseljeni iz Međimurske županije u Austriju
2013.	89	174
2014.	100	380
2015.	130	342
2016.	163	756
2017.	203	1 187
2018.	512	1 256
2019.	867	1 088

⁴ Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske 2017., Priopćenje 7.1.2., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2018, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/07-01-02_01_2018.htm; Migracija stanovništva Republike Hrvatske 2019., Priopćenje 7.1.2., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2020., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (pristup: 28. 6. 2021.)

Tablica 3. Vanjske migracije prema odredištu (Republika Austrija) i prema Međimurskoj županiji od 2013. do 2019. godine.⁵

Razlog zašto je tako veliki broj Međimuraca odabrao upravo Austriju kao odredište iseljavanja možda leži u tome što je Međimurje geografski smješteno vrlo blizu Austriji.⁶ Naime, Međimurje se nalazi na samom sjeverozapadu Republike Hrvatske te bismo mogli reći kako je ono dio hrvatskog rubnog prostora. Takav periferni geografski položaj omogućava dobru povezanost sa susjednim regijama i državama te mu omogućava dobru prometnu povezanost (usp. Mesarić Žabčić i Tošić Grlač 2019:17–18).

Prema podacima DZS-a iz Republike se Hrvatske u 2016. godini u starosnoj skupini od 20 do 24 godine života odselilo 3 145 osoba, od kojih 1 644 muškaraca i 1 501 žena. Toj starosnoj skupini pripadali su moji kazivači Vedran (tada je imao 24 godine) i Karlo (tada je imao 20 godina). U 2017. godini odseljenih u dobi od 20 do 24 godine ukupno je 4 450 osoba, od kojih 2 393 muške osobe i 2 057 ženskih osoba. Kazivačice Tihana (koja je tada imala 23 godine) i Sarah (koja je tada imala 21 godinu) pripadale su toj starosnoj skupini. Za 2020. godinu, kada se kazivačica Sara preselila u Austriju, još nema službenih podataka o tome koliko se osoba odselilo.

Na stranicama austrijskog zavoda za statistiku, *Statistik Austria*,⁷ nisam pronašla podatke o broju useljenika iz Hrvatske, već samo opće podatke o broju stanovnika, domicilnog stanovništva i migranata (odnosno osobe austrijske nacionalnosti i neaustrijske nacionalnosti).⁸ Godine 2013. u Austriji je živjelo 1 033 812 osoba koje nemaju austrijsku nacionalnost, dok za 2020. godinu piše kako tamo živi 1 507 146 osoba koje nemaju austrijsku nacionalnost. Vidimo kako se broj useljenika u Republiku Austriju iz godine u godinu povećava.

Također, pronašla sam podatke za dva grada u kojima moji kazivači žive.⁹ U gradu Hornstein, gdje živi kazivačica Sarah, broj stanovnika u 2016. bio je 2 971, dok u 2017. godini (kada se kazivačica Sarah odselila) broj stanovnika bio je 3 011. U Grazu, gdje žive ostali

⁵ Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske 2017., Priopćenje 7.1.2., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2018, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/07-01-02_01_2018.htm; Migracija stanovništva Republike Hrvatske 2019., Priopćenje 7.1.2., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2020., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (pristup 28. 6. 2021.)

⁶ U ranijim razdobljima su također bile česte migracije prema Republici Austriji.

⁷ Službene internet stranice Statistik Austria: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/index.html

⁸ Izvor: Statistik Austria -

https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/bevoelkerungsstand_und_veraenderung/bevoelkerung_im_jahresdurchschnitt/031331.html (pristup: 29. 6. 2021.)

⁹ Izvor: Statistik Austria - Bevölkerungszahl 2017 - https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/volkszaehlungen_registerz_aehlungen_abgestimmte_erwerbsstatistik/bevoelkerungsstand/index.html (pristup: 29. 6.2021.)

kazivači, 2016. godine živjelo je 286 969 žitelja, dok je u 2017. godini (kada su kazivači Karlo, Vedran i Tihana već živjeli tamo) Graz brojao 289 984 stanovnika. Podaci o broju stanovnika za 2020. godinu, kada se u Graz doselila kazivačica Sara, još nisu dostupni.

5. Priprema za migraciju i osvrt na preseljenje

Prije same migracije treba prikupiti informacije o preseljenju, skupiti potrebnu dokumentaciju, pronaći smještaj. Zanimalo me kako su moji kazivači dolazili do informacija koje su im bile potrebne za preseljenje. Odgovori su na postavljeno pitanje sljedeći:

„Imao sam prijatelje koji su već tamo, pa su mi oni sve pomogli i objasnili.” (Karlo)

„Informacije sam našla prek Facebooka i prek frendice, mamine frendice.” (Sara)

„Mama mi je bila već tu, pa sam prek nje onda sve saznala.” (Sarah)

„Dosta toga sam saznao prek Facebooka. Znači, ima grupa „SOS Graz”, tam ima prek dvadeset tisuća ljudi il kolko i den denes isto tam neka pitamo dok neka trebamo il prodavlemo, neka takšega. Znači, Facebook grupe, ima i „Hrvati u Austriji” grupa, 80% toga smo tam saznali. Ostalo smo saznali... Moj tata je v Austriji već trideset let, prek njega smo dosta saznali. (...) Ali većinom tak smo na Facebook napisali i saznali usput.” (Vedran)

„Pa iskreno, sve prek Vegija i Vegijovoga tate. Praktički, jer su oni već to se prešli.” (Tihana)

Prikupljanje informacija u suvremeno doba teče poprilično lako zbog dostupnosti informacija na internetu, ali i zbog činjenice da su u Austriji već ljudi koje novi iseljenici otprije znaju. Tako su i moji kazivači dolazili do informacija putem internetskih platformi te preko članova uže obitelji koji tamo žive i rade desetljećima, prijatelja i poznanika koji su otprije u Austriji, u mjestima u koja su se i moji kazivači doselili. Kazivač Vedran istaknuo je kako je i puno informacija saznao na Facebooku.

Dokumenti koje su kazivači morali pripremiti za preseljenje bili su različiti. Pa tako su i iskustva o rješavanju, odnosno dobivanju tih dokumenata različita:

„Onaj papir o nekažnjavanju, koji dobiš na sudu. Apsolutno sve diplome prevesti na njemački. Onda tu diplomu moraš nostrificirati u veću da bi ti se priznavalo to zanimanje koje si ti završila. I papir od doktorice da sam psihički i fizički zdrava.” (Sara)

„Ja imam slovensko državljanstvo, tak da sam tu kak Slovenka, oni već duže moreju tu biti. Ono, sam dojdeš i to je to, ne treba radna dozvola il to kak je bilo za Hrvate prije.” (Sarah)

„Pa zapravo, tu v Austriji samo ta prijava, za to mi je trebala praktički samo osobna. To me i čudilo na početku, zato jer v Sloveniji dok sam bila sam trebala hrpu papirologije i mama mi je morala pisati stalno nekše potvrde da me more uzdržavati i takše stvari. To sam stalno morala prevoditi. A dok sam došla v Graz sam trebala osobnu, i to je to. Ništ drugo. (...) To je bila potvrda... Prijava prebivališta, zapravo.” (Tihana)

Republika Austrija zadržala je zabranu zapošljavanja za hrvatske državljane do 1. srpnja 2020. godine.¹⁰ Kako kazivačica Sarah ima i slovensko državljanstvo, ona je radnu dozvolu i drugu dokumentaciju dobila na temelju toga i zbog toga što joj je majka od ranije radila i živjela u Austriji. Sara i Tihana najprije su morale prijaviti prebivalište u Austriji kako bi mogle dobiti radnu dozvolu, a Tihana je rekla kako je dobila radnu dozvolu nakon što se vjenčala s Vedranom. Kazivači Vedran i Karlo dobili su radne dozvole na temelju toga što su im očevi otprije u Austriji živjeli i radili.

Do odluke o preseljenju ne dolazi se tako lako. Razmišljanje o promjeni životne okoline dug je proces koji često traje i duže nego sam proces preseljenja. No nije uvijek tako. Neki od mojih kazivača neko su vrijeme boravili malo u Austriji, malo u Hrvatskoj, dok nije došlo do konačne odluke o trajnom preseljenju:

„V mojemu slučaju je bilo ovak: ja sam saki vikend hodao doma v Hrvatsku. I baš preseljenje je ne bilo onak odma, v prvome tjednu. Tak da ono, prvo sam bil pre tati na stanu. I tam sam bil oko 3 meseca pre njemu. Onda sam se osamostalil, išel sam v jednu garsonjeru.” (Vedran)

„Na početku nisam se u potpunosti preselila zato jer sam išla na fakultet. Znači, u Hrvatskoj sam još studirala, povremeno sam odlazila u Austriju. Znači, putovala sam ti dok sam imala slobodno, putovala sam za Austriju, tam sam mjesec-dva, pa dva tjedna do mjesec dana. Onda sam tam radila pa sam došla doma, pa sam opet bila doma mjesec dana. A nakon toga, dok sam završila faks sam se u potpunosti preselila. I to je bilo prošle godine [2020. godine].” (Sara)

¹⁰ Izvor: Poslovni.hr: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/hrvati-mogu-u-austriju-bez-radnih-dozvola-ali-tamo-ih-ceka-neugodno-iznenadenje-4239802> (pristup: 30. 6. 2021.).

Ostali kazivači preselili su se odmah nakon donošenja konačne odluke o preseljenju. Zanimalo me u kojoj su se fazi života kazivači odlučili odseliti:

„Dok sam bil prihvaćen na faks sam se odma preselil kod njih [kod prijatelja]. Oni su mi odma pomogli kod prijavljivanja se po sud, i tak da, z njima sam se rešil.” (Karlo)

„Znam da je to na brzinu bilo, meni je ne bil problem. Meni je mama tu, pa smo onda k njoj išli.” (Sarah)

Karlo se preselio nakon upisa na studij, dakle svoje školovanje je isprva htio nastaviti u Austriji te se naposljetku tamo zaposlio. Sarah se odselila nakon završenog stručnog osposobljavanja u Hrvatskoj. Tihana je nakon završetka studija u Sloveniji odlučila da se neće vratiti u Hrvatsku, već se preseliti u Austriju. Dakle, svi su se kazivači odselili u Austriju nakon što su završili svoje obrazovanje u Hrvatskoj.

Kod biranja mjesta preseljenja mnogi su se vodili time da nekoga već znaju tamo i da će im tako biti lakše snaći i prilagoditi se. Sarah se odselila u Beč, točnije Hornstein, zbog toga što je blizu Hrvatskoj, ali i jer je tamo već bila njena majka. Karlo je odlučio odseliti se u Graz ponajprije zbog studija, a kasnije je odlučio tamo ostati. Kako je sam rekao: „Nekak je najlakše bila Austrija”, zbog toga što je njegov otac proveo tamo cijeli svoj radni vijek i imao je najviše informacija vezanih za studij i život tamo. Vedran je dugo vremena imao želju otići živjeti u inozemstvo. Odlučio se za Austriju iz nekoliko razloga:

„Prvi razlog je zbog standarda, znači ima viši europski standard. A drugi razlog je blizina. Znači, dok uspoređujemo Austriju i Njemačku, mogli bi reći tu negde su. Ali je Austrija, pogotovo Graz, dosta bliže, tak da zato. Bil sam spreman čak v ono vreme iti i v Njemačku i možda nekam dale, ali mi je bilo draže ipak biti bliže Međimurju. (...) Bila je Njemačka i Irska, čak. Bilo je, ono, 5% spremnosti kaj bi tam išel delat. Bilo je puno mogućnosti. Mislim, još uvijek ima puno mogućnosti za programere i to. Njemačka bi čak još i došla v uži izbor, tam München, oko 4–5 sati s autom od Međimurja, ovisi kol'ko brzo se voziš.” (Vedran)

Tako je došao u Graz nakon što mu je otac saznao da može preko njega dobiti radnu dozvolu jer je on u Grazu već tridesetak godina. Kako sam kaže: „On je tu informaciju saznao i odma je rekel: ‘Oke, to moramo rešiti!’” Etnografska građa pokazuje lančani tip migracija i važnost migrantskih mreža za odabir odredišta. Lančani tip migracije očituje se u tome da „stari” migrant poziva svoje članove obitelji, rodbinu ili članove njegove lokalne zajednice da se presele, povezujući tako pojedinačnu i obiteljsku migraciju u dužoj vremenskoj perspektivi

(usp. Goldscheider 1971, prema Mesić 2002:248). Važnost migrantskih mreža ovdje se očituje kao oblik društvenog kapitala na koji se novi migranti mogu osloniti kada su u potrazi za zaposlenjem, smještajem i drugo. Također, ovdje primjećujemo transnacionalne obitelji, od kojih se poneke ovim migracijama spajaju. Karakteristika je ovakve obitelji cirkularna mobilnost, odnosno stalna mobilnost i konstantno bivanje u objema državama (usp. Grbić Jakopović 2014:29). Istu situaciju možemo primijetiti kod kazivača Karla koji se odselio u Graz te se redovito vraća u Međimurje.

Tihana je došla u Graz nakon Vedrana, što također ukazuje na lančani tip migracije i važnost migrantskih mreža:

„Znači, nakon faksa sam odlučila kaj bi ipak karijeru nastavila v Austriji. Bila je opcija i Slovenija, al pošto je Vegi bil već gore... Pa dosta smo bili odvojeni četiri leti dok sam na faksu bila, pa smo onda napokon se dogovorili kaj bumo skupa v Austriji, tak sam i ja onda odlučila kaj bum dišla v Austriju.” (Tihana)

Sara je jedina kazivačica koja nije imala nikoga otprije u Austriji. Ona također živi u Grazu. Tako je i istaknula da joj je veliki problem bio taj što je sve morala rješavati sama. Razmišljala je o preseljenju u Njemačku, ali je od toga odustala:

„Bila sam u Njemačkoj, ali mi se Njemačka nije svidjela. Pa za Austriju sam se odlučila, ono, znala sam njemački jezik kolko tolko, pa reko: ‘Ajde da probam.’, pošto nije tak daleko.” (Sara)

5.1. Pronalazak smještaja i trenutni smještaj

Zanimalo me u kakvom su okruženju živjeli kazivači kada su se doselili u Austriju te žive li još uvijek u istom okruženju ili su se selili. Također me zanimalo zašto su odabrali tu četvrt u kojoj žive i kako su pronašli smještaj.

Karlo je od početka (od 2016. godine) u istom stanu u četvrti Puntigam, u Grazu. Kaže kako u toj četvrti živi domicilno stanovništvo, ali i drugi useljenici. Tamo živi kao podstanar i za sada ne planira kupiti vlastitu nekretninu. Kaže kako mu je tamo za sada dobro i da je u dobrim odnosima s ljudima s kojima dijeli kuću:

„Prijavil sam se na faks tam i poslije toga sam se dogovoril s tim prijateljima jer oni imaju kuću tam. Gornji je kat prazan pa su mi ponudili ako bi htel se kod njih se preseliti.” (Karlo)

Sarah je kad se 2017. godine doselila s dečkom živjela kod majke i bake u predgrađu Beča. Ali nakon što joj je i sestra 2020. godine došla u Austriju, ona i dečko odlučili su otići u podstanarstvo u mjestu Hornstein. Taj isti stan kroz nekoliko godina planiraju kupiti jer su s agencijom potpisali ugovor koji ih prije same kupnje stana obvezuje na nekoliko godina najma:

„Oke je bilo. Ali bilo nas je dosta. Mama je onda bila, sestra je došla i zato smo dišli na svoj stan. Kupili ga budemo, al tak za dve leti ga tek moremo kupiti. Jer je to ve prek agencije stan i oni to tak imaju, da moreš kupiti stan tek nakon pet ili deset let.” (Sarah)

Mjesto Hornstein nalazi se četrdesetak kilometara južnije od Beča, u austrijskoj saveznoj državi Gradišće, gdje ima puno Hrvata koji su se doselili u ranijim migracijskim valovima. No, Sarah ističe kako ona nema puno kontakata niti se ne druži s drugim Hrvatima, osim sa svojom obitelji i prijateljima:

„Tu su baš gradišćanski Hrvati v toj općini. Tu su baš i dvojezične ploče i tak, baš je dosta naših tu, od negda.” (Sarah)

Sara je proputovala cijelu Austriju i na kraju odlučila da želi živjeti u Grazu. Živi kao podstanar i smatra da je vlastitu nekretninu vrlo teško kupiti kada živiš sam:

„Trenutno sam u kvartu Libenaus. Znači, to je onak 10 minuta od samog strogog centra Graza. Taj kvart je relativno dobar kvart. Znači nema tolko imigranata. Ima, čudom, Hrvata i Bosanaca, ali ostalo znači nema. Znači, nema Turčina, nema tolko ljudi. Živela sam u centru Graza, ali to je katastrofa. Tramvaji, hitne, ljudi – nema šanse više nikad!” (Sara)

Kod ovog pitanja o kazivačima Tihani i Vedranu ne mogu govoriti odvojeno jer žive zajedno u vlastitom stanu u četvrti Wetzelsdorf u Grazu. Oboje govore da je njihova četvrt otprilike podjednako naseljena Austrijancima i migrantima. Vedran je promijenio nekoliko adresa u Grazu, kako sam kaže: „Od toga trenutka, od 1. meseca 2016. sam dve, tri adrese promenil i onda smo 2018. kupili stan, skupa s Tihanom.” Prvo je živio s ocem pa u maloj garsonijeri, zatim u malom stanu s nekoliko cimera u kojem je s njima nekoliko mjeseci živjela i Tihana:

„Zato jer smo prije živeli v stanu v najmu s još tri il četri, mislim da tri dečka, koji su bili studenti tam v Grazu. I to je bilo koma, zato jer smo imali malu kuhinjicu i malu kupaonu. (...) I to je tak bil mali mračni stančić. Mislim, ovak je veliki stan bil, ali je bilo onak... Naša soba i ostalo je sve bilo mini mini. Svaki je mel svoju sobu i to je tak bilo.” (Tihana)

Kada su 2018. kupili stan, počeli su ga preuređivati te su ubrzo nakon toga uselili u njega.

„Ali ve je definitivno tu bolje, kad smo na svojem. Mislim, v svojem stanu. Isto nam je dosta blizu se zato jer imamo autobusne stanice koje su direktno povezane s centrom. Te linije i to. Pet minut pješke nam je priroda, i breg i kravice. Tak da imamo, praktički, i grada i prirodu v jednom.” (Tihana)

Svi kazivači stanuju u četvrtima u kojima žive i drugi useljenici (kako iz Hrvatske tako i iz drugih zemalja). Sarah živi u mjestu koje je naseljeno hrvatskim iseljenicima iz ranijih migracijskih valova. Dok drugi kazivači, koji žive u Grazu, imaju kontakte i s drugim iseljenicima.

6. Integracija

Integracijski je proces kompleksan i dugotrajan. Različiti autori navode različite dimenzije integracije. Penninx i Garcés-Mascareñas (2016) govore o trima dimenzijama: pravno-političkoj, društveno-ekonomskoj i kulturno-religijskoj, no isto tako govore kako to nisu fiksne dimenzije, već se međusobno isprepliću i razdvajaju (usp. ibid. 14). Tako sam i ja kod svoje analize građe odlučila razdvojiti određene dimenzije. U nastavku rada komparirat ću i analizirati integraciju svojih kazivača prema slijedećim dimenzijama: pravno-političkoj, ekonomskoj, društvenoj/socijalnoj i kulturno-religijskoj.

6.1. Pravno-politička dimenzija integracije

Pravno-politička integracija prvobitno se odnosi na pitanje smatraju li se imigranti punopravnim članovima određene zajednice. Ova dimenzija integracije utječe na druge vrste integracija. Prava koja se dodjeljuju imigrantu mogu imati pozitivne ili negativne posljedice na njegove napore za buduću integraciju (usp. Penninx 2007:11). Ova dimenzija integracije odnosi se na dobivanje određenog pravnog položaja i korištenja određenih prava koje migranti imaju. Ova se dimenzija očituje u pravu boravka migranta u određenoj državi, u (ne)dobivanju državljanstva, u pravu glasovanja na izborima.

6.1.1. Državljanstvo

Državljanstvo možemo definirati kao pravno stanje osobe određeno pripadanjem nekoj državi. Dakle, državljanin određene države uživa prava i ima obaveze koje ta država i njeni zakoni predviđaju. Ono se stječe rođenjem (po jednom roditelju ili oboma roditeljima ili pak rođenjem na području države) ili naknadnim primitkom. Uvjeti su kod kojih stranac naknadno dobiva državljanstvo različiti, između ostaloga, najčešće se traži da osoba boravi određeno vrijeme na području države prijema. Često se traži poznavanje jezika, povijesti i običaja države čije se državljanstvo traži i to se često provjerava polaganjem ispita. Osobe mogu imati više državljanstava, ali najčešće imaju dvojno državljanstvo (usp. Heršak 1998:47). Zanimalo me imaju li kazivači austrijsko državljanstvo te glasuju li na austrijskim političkim izborima. Stranac može zatražiti austrijsko državljanstvo ako živi u Republici Austriji neprekidno deset godina. Također, Republika Hrvatska i Republika Austrija nemaju sklopljen sporazum o dvojnomo državljanstvu, pa bi se potencijalni tražitelj austrijskog državljanstva prvo morao odreći svog primarnog državljanstva. Nitko od kazivača nema austrijsko državljanstvo jer, kako kažu, nisu imali potrebe za mijenjanjem državljanstva. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju hrvatski državljani bez restrikcija mogu boraviti i raditi u zemljama EU-a,¹¹ odnosno u Austriji to mogu od 1. srpnja 2020. godine. Tihana je na primjeru kolegice s posla objasnila zašto ne razmišljaju o državljanstvu:

„Nesmo nigdar meli potrebu kaj bi si mijenjali državljanstvo, tak da nit ne mislimo. Imam kolegicu na poslu koja je z Zagreba. Ona je ve stara 53 leti i tu se doselila s 23. Ja sam mislila da ona ima austrijsko državljanstvo, ali je isto rekla: ‘Praktički mi je nikad ne trebalo’. To njena deca imaju, zato jer je muž Austrijanac, ali ona si je ostavila hrvatsko. Veli, to kaj si na par let dide doma osobnu produži je najmanji problem.”
(Tihana)

Kazivačica Sarah ima dvojno državljanstvo (hrvatsko i slovensko) te u Republici Austriji boravi kao slovenska državljanka. Navodi kako nema potrebe za promjenom državljanstva.

Također, ni jedan kazivač ne glasuje na austrijskim političkim izborima. Imaju pravo glasovati na izborima s obzirom na to da imaju prijavljena prebivališta u Austriji, no to pravo ne koriste. Kazivačica Sara objasnila je svoj razlog ovako:

¹¹ Izvor: Eur-lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:133152> (pristup: 29. 6. 2021.).

„Nisam zainteresirana za izbore u Austriji jer mi nije bitno. Njihova politika dobro stoji, pa ne bi značil nekaj previše moj glas da idem na izbore. Evo, zato niti ne glasam.”
(Sara)

6.2. Ekonomska integracija

Ekonomska se dimenzija odnosi na ekonomski položaj i prava stanovnika određene države bez obzira na državljanstvo koje imaju. Očituje se u tome imaju li imigranti jednaka prava za zapošljavanje, beneficije i osiguranje kao i domicilno stanovništvo (usp. Penninx 2007:11). Kod ekonomske integracije zanimalo me je li bilo problema s dobivanjem radne dozvole i kolika je važnost znanja jezika za dobivanje posla. Nadalje, zanimalo me koju razinu obrazovanja imaju kazivači, rade li u struci, imaju li radnog iskustva u Hrvatskoj te, ako imaju, mogu li se ta iskustva usporediti s onim u Austriji, jesu li mijenjali poslove. Također, zanimalo me dobivanje prava na zdravstvenu zaštitu.

6.2.1. Radna dozvola

Radna dozvola službena je državna isprava kojom vlasti dopuštaju osobi da obavlja neki plaćeni posao na određeno razdoblje ili trajno. Izdavanje radnih dozvola služi kao jedno od sredstava za nadzor nad tržištem radne snage te je vrlo važno kod provođenja migracijskih politika (usp. Heršak 1998:214–215).

Što se tiče dobivanja radne dozvole, kazivači imaju razna iskustva. Karlo je radnu dozvolu dobio na temelju toga što je dvije godine već imao prebivalište u Austriji. Sara je dobila radnu dozvolu jer ima deficitarno zanimanje. Sarah je dobila dozvolu preko majke, ali i zato što je slovenska državljanka. Tihana je dobila radnu dozvolu nakon vjenčanja s Vedranom, dok je Vedran dobio dozvolu preko svog oca:

„I ako imaš u Austriji dvije godine prebivalište dobiš automatski radnu dozvolu.”
(Karlo)

„To je bilo prošle godine, znači trebala sam imati adresu, trebala sam imati svoju diplomu. I trebala sam imati, znači, radna dozvola se izdavala onim ljudima, onim zanimanjima koji su zapravo bile potrebne baš u Austriji. Oni ne bi dali radnu dozvolu nekome di ima jako puno poslova koji ono rade Austrijanci.” (Sara)

„Jer sam slovenski državljanin, a oni već od prije moreju delati tu bez problema. Mislim, neje nikaj. Nikaj ne treba.” (Sarah)

„Ženili smo se 2018. v 4. mesecu. I onda sam si zapravo rešila i zdravstveno v Austriji i radnu dozvolu sam odma dobila tu.” (Tihana)

„Prvo je bilo to kaj je tata saznal za informaciju za radnu dozvolu. Znači, kaj sin more prek tate dobiti radnu dozvolu ili prek nekoga v srodstvu ako je taj neko već duži period v Austriji.” (Vedran)

Kazivači Karlo, Sarah i Vedran dobili su radnu dozvolu na temelju toga što im je jedan od roditelja već bio u Austriji. Kazivačica Tihana dobila je dozvolu udajom za Vedrana 2018. godine. Ona nije mogla dobiti radnu dozvolu prije zbog toga što je Republika Austrija stavila moratorij za radne dozvole za hrvatske državljane (moratorij je ukinut 1. srpnja 2020. godine). Kazivačica Sara dobila je radnu dozvolu jer je njeno zanimanje njegovateljice bilo deficitarno.

6.2.2. Problem s jezikom

U razgovoru o problemima u prilagodbi na život u Austriji svi su kazivači istaknuli jedan problem – jezik. Većina ih je barem djelomično znala jezik prije odlaska jer su učili njemački u osnovnoj i/ili srednjoj školi. Sarah nije išla ni na kakav tečaj jer je dosta dobro znala njemački te ga je s vremenom još usavršila kroz posao i svakodnevne obveze. Karlo također nije upisao tečaj ni prije ni nakon odlaska u Austriju, ali je išao na ispit za diplomu koji je sam platio:

„I onda kak su me prihvatili na faks, moral sam si još njemački rešiti, znači C1 diplomu dobiti. To sam [riješio] bez ikakvih kurse, samo sam išel na ispit. To sam si odma rešil.” (Karlo)

Sara je upisala tečaj osnovnog komuniciranja na stranom jeziku (razina B2) jer su tu razinu tražili kada je bila u potrazi za poslom. Uz tečaj, koji je sama platila, čitala je knjige i časopise te je na početku komunicirala na engleskom dok nije savladala njemački.

Vedran je pohađao čak tri tečaja njemačkog jezika koje mu je tvrtka platila. Nema nikakav certifikat jer mu za posao niti za privatni život nisu bitni. Isto tako, istaknuo je kako su mu na početku i kolege na poslu pripomogle kod osnovne komunikacije:

„Nesam govoril puno put, više sam bil tiho dok sam moral nekaj govoriti. Bojal sam se, imal sam kočnicu v glavi. Puno sam razmišljaj, ako ve velim nekaj, krivo bu zvučalo, smijali budu mi se. Al zapravo je ne tak, svi znaju kaj ne znam njemački i stalno su mi

pomogli. Čak su me i ispravljali dok sam krivo nekaj rekel, kaj isto puno pomaže. Tak da velim, oko jezika je dosta toga bilo onak, kaje bilo malo otežavajuće. Ne bi rekel problem, nego onak izazovno spočetka. (...) Tečajji su mi super pomogli kaj su me spočetka usmjerili i kaj sam odma na početku počel s tečajjevima. U roku od godinu i pol sam ta tri tečaja završil. Nikše certifikate sam ne završil jer meni ne trebaju. Bilo mi je bitno kaj znam kaj kaj znači, kak se moram služiti s gramatikom. I čak sam došel do razine kaj sam v gramatiki neke stvari bolje razmil kak nekih Austrijanci.” (Vedran)

Tihana, pak, ima drugačije iskustvo s tečajem. Ona je pohađala jedan tečaj koji je sama financirala, no nije imala velike koristi od njega:

„Tu sam upisala onda tečaja koji mi je, zapravo, nikaj ne pomogel. Meni je bilo čist bez veze zato jer smo bili miješani oni koji su opće nikaj ne znali, bilo nas je pak koji smo već dosta znali i onda se profesorica morala više posvetiti ovima koji su ništ ne znali. Tak da sam na kraju z tečaja nikaj ne mela, jer delali smo kak da smo v prvome razredu osnovne škole, tak je bole bilo.” (Tihana)

Osnovno poznavanje jezika u stranoj zemlji iznimno je važno za prvobitno snalaženje te rješavanje stambenog i ostalih pitanja, ali i kasnije za pronalazak posla. Kod traženja posla samo je kazivačica Sara imala uvjet da mora imati položenu određenu razinu znanja njemačkog jezika. Kazivači Sarah i Karlo nisu išli na tečajeve njemačkog jezika te nisu trebali dokumente o znanju jezika za pronalazak posla, iako je zbog studija Karlo morao položiti ispit o znanju jezika. Kazivači Tihana i Vedran samoinicijativno su otišli na tečajeve kako bi lakše i brže savladali njemački jezik za lakšu komunikaciju na poslu.

6.2.3. Obrazovanje, zanimanje i trenutni posao

Troje kazivača imaju srednju stručnu spremu, dok ih dvoje ima višu stručnu spremu. Svi kazivači, osim Karla, rade u svojoj struci. Karlo je po struci tehničar za računalstvo i kako kaže, nije bilo mogućnosti da si nađe posao u toj struci jer ima dosta Austrijanaca koji rade taj posao, pa trenutno radi kao električar. Trebalo mu je otprilike šest mjeseci da pronade posao, ali smatra da je to normalno razdoblje za pronalazak posla:

„Mislim, kod pronalaska posla je bilo malo problema. Pa trebalo mi je oko pol godine kaj sam si našel posla, pa kak i sakome drugome.” (Karlo)

Sarah je po struci ekonomistica te je u Hrvatskoj odradila jednogodišnje stručno osposobljavanje. Radila je različite poslove, dok trenutno radi u administraciji skladišta, za što kaže da je vrlo blisko njenoj struci. Njena potraga za prvim poslom trajala je četiri mjeseca:

„Mislim da sam prvi posel si našla za tri- četiri meseca. A ovo ve kaj delam, tu sam dve leti. (...) Verjem da bi prije zaposlili Austrijanca, nego nekoga ko to nije.” (Sarah)

Vedran je završio tečaj za programiranje te trenutno radi kao voditelj tima i programer. On se odselilo u Austriju nakon što je dobio posao u struci:

„Završil sam tečaj za programiranje, imam certifikata. Kak programer sam delal četri i pol godine, a ve zadnjih pol godine delam kak programer i taj *team lider*.” (Vedran)

Sara je završila trogodišnji studij sestrinstva te trenutno radi kao njegovateljica i voditeljica njegovatelja. Prvi posao dobila je ubrzo nakon preseljenja, ali je dugo bila u potrazi za idealnim poslom:

„Ja sam trudila pronaći nekaj boljeg i ono, čim boljeg. Naravno, na početku ne znaš tolko jezik, pa ne radiš baš onu svoju poziciju koju si završila. Tu je bilo nekakvih sitnih problema. Nije mi se nekaj svidjelo pa sam dala otkaz, pa sam išla na drugo mjesto. I tak sam, zapravo, došla do toga kaj ja želim raditi.” (Sara)

Tihana je završila preddiplomski studij dizajna interijera te radi u struci, odnosno bavi se dizajnom interijera i arhitekturom. Kaže kako je imala sreću što je posao u struci našla tako brzo:

„Znači, 2017. sam došla, onda smo se 2018. vjenčali v 4. mesecu. Mislim da je bil već šesti, sedmi mesec kaj sam si već posla našla. I onda sam počela točno 30. 7. sam mela prvi probni dan na poslu. Tak da negde otprilike godinu dana.(...) Mislim da sam mela sreću dosta, kaj sam dobila posla v struki i tak brzo.” (Tihana)

Kazivači su naglasili kako u Austriji stranac neće dobiti posao ako se na isti natječaj javi austrijski državljanin. Stranci će prije dobiti radnu dozvolu, pa tako i posao ako imaju završeno školovanje za neko od deficitarnih zanimanja. Svi su kazivači pronašli prvi posao u roku od šest mjeseci otkad su dobili radnu dozvolu. Kazivačice Sara i Sarah promijenile su nekoliko poslova, dok ostali kazivači još uvijek rade na svom prvom radnom mjestu u Austriji. Svi kazivači govore kako su zadovoljni trenutnim poslom.

6.2.4. Radno iskustvo i životni standard – Austrija vs. Hrvatska

Radno iskustvo u Hrvatskoj nisu imali svi kazivači. No, svi kazivači smatraju da su za svoj posao bolje plaćeni i više cijenjeni u Austriji nego što bi bili u Hrvatskoj. Karlo nakon studija nije razmišljao o povratu u Hrvatsku, već se odmah nakon studija zaposlio u Austriji ponajprije zbog veće plaće. Smatra da njegov trenutni posao i nije previše psihički zahtjevan, dok mu je fizički dio zahtjevan:

„Fizički mi je nekad malo naporan jer nekad v jednome danu moram odraditi dva, tri gradilišta il kaj, pa onda dok se voziš i to sve, malo postaneš umoran, al privikne se čovek i na to.” (Karlo)

Sara je odradila staž u Hrvatskoj te je jedan od razloga iseljenja bio taj što je tijekom staža vidjela kako zdravstveni sustav u Hrvatskoj funkcionira:

„Nisam radila, ali sam stažirala u čakovečkoj bolnici godinu dana. Ja sam zapravo vidla kak sustav funkcionira u Hrvatskoj i to je isto jedan od razloga zakaj sam se odlučila van jer nisam bila baš apsolutno zadovoljna kaj vidim. Smatram da su tu medicinari, pogotovo doktori, medicinske sestre, užasno podcijenjeni. Zato jer, ono, jako puno prekovremenih sati rade i to se nekad ne isplaćuje. I slažem se da imaju malu plaću. Stvarno moraš v tom poslu misliti i truditi se i biti skoncentrirani i biti baš ono! Tak da velika je razlika tu i vani kaj se tiče plaće.” (Sara)

Ona smatra da je njen posao zahtjevan jer se na dnevnoj bazi brine o puno ljudi s puno različitih problema:

„Moj posao je dosta zahtjevan i odgovoran. Tu se radi, znači, o održavanju ljudi na životu, o brizi. Znači, ti u minuti moraš odlučiti kaj buš ti s tom osobom napravil dok je ona ugrožena. Ne znam, visoki tlak ili nekaj kaj se dešava toj osobi. Moraš intervenirati v toj sekundi, minuti i odlučiti kaj buš napravil, dal buš ga slal v bolnicu ili tak neke stvari.” (Sara)

Sarah je rekla da je stekla nekakvo znanje tijekom osposobljavanja, ali da je puno više naučila tijekom posla u Austriji jer „kolegica je bila strpljiva z menom i nafčila me je sve lepo kak treba”. Smatra da je njen posao zahtjevan, ali nadodaje kako je svaki posao zahtjevan na svoj način. Također je naglasila kako plaću u Austriji i Hrvatskoj ne može uspoređivati:

„Teško je ve to, jer ono, to je bilo prek države i to je bilo onak posel, ali kak da je ne posel. Mislim, plaće su neusporedive. Dobro, ja sam bila na minimalcu doma, tak da... Neje da si imaju takše plaće, ali tu mi je neusporedivo bolje.” (Sarah)

Vedran ima dvije godine radnog iskustva u Hrvatskoj, što nije puno, no sasvim dovoljno da usporedi svoje radno iskustvo u Hrvatskoj i u Austriji:

„Baš prije odlaska u Austriju sam isto delal kak programer, godinu i tri, četiri meseca otprilike. A prije toga sam delal na benzinskoj postaji. To je bilo famozno! Tak da ono, ne baš puno radnoga iskustva v Hrvatskoj. (...) Al mislim da je v Hrvatskoj, pogotovo v Međimurju, jer Zagreb je potpuno druga priča, tu je fest, fest podcijenjena ta struka. Možda i kak dizajn interijera i fotografii i slično. Te struke su možda najbolje podcijenjene v Međimurju. Bar ja tak mislim.” (Vedran)

Svoj posao smatra zahtjevnim, pogotovo sada kada je promoviran na novu poziciju pa su mu neki radni zadaci novi i nepoznati. Govori kako je standard u Austriji puno bolji, odnosno puno veći nego što je to u Hrvatskoj:

„Pozna se ta razlika v strukturi. I nema, mislim da je dobra reč, intime v firmi. (...) A ovak, ima puno razlika, na primjer: v provjeri kvalitete, pa v infrastrukturi. (...) Sam standard je tu veći i normalno je da bum tu dobil veću plaću nego v Hrvatskoj ako uspoređujemo samo brojke. Mislim da trenutno v Austriji služim iznadprosječnu plaću, a v Hrvatskoj sam v tom trenutku služil ispodprosječnu plaću.” (Vedran)

Tihana nema radnog iskustva u Hrvatskoj, pošto se odmah nakon završetka studija odselila u Austriju. Ipak, smatra da je za svoj posao bolje plaćena u Austriji nego što bi bila u Hrvatskoj. Tijekom studija radila je s jednom slovenskom arhitekticom na njenim projektima te je, nakon preseljena u Austriju, a prije pronalaska posla tamo, još godinu dana radila *online* kao suradnik na njenim projektima. Svoj posao smatra dosta zahtjevnim jer ponekad oduzima od slobodnog vremena da se zadatak obavi do kraja na vrijeme:

„Mislim da Austrijanci su jako, kak i Njemci zapravo, detaljni, fest gledaju na karijeru i na novce i na uspjeh. Očeju stalno više i više i više, i zato nekad i zahtijevaju kaj buš i za vikend ostal delati. Bar v mojoj struki. Na primjer, dok su nekši natječaji pa su rokovi, sve mora biti do toga i toga datuma gotovo. I onda nebreš, jednostavno moraš sedeti i crtati, nebreš nekaj požuriti. Tak da si negda treba i vikenda zeti, to jest ostaneš za vikend delati. Nekad smo znali ostati do pol noći i do dve v noći na poslu. Pa se onda još voziti jednu vuru doma. Tak da mislim da je dosta zahtjevni.” (Tihana)

6.2.5. Zdravstvena zaštita

Dostupnost zdravstvene usluge jedno je od osnovnih ljudskih prava. Svaki stanovnik određene države ima pravo na osnovnu zdravstvenu zaštitu. Tako me zanimalo imaju li moji kazivači pristup zdravstvenoj zaštiti te jesu li imali problema kod njenog dobivanja. Moji kazivači imaju različita iskustva:

„Dok sam studiral nebi imal pravo na zdravstveno, to jest, plaćati bi ga moral, ali pošto mi je tata tam radil onda sam prek njega dobil automatski zdravstveno za sebe.” (Karlo)

„Bila sam prvo osigurana prek mame, već prije i v srednjoj. A ve imam osiguranje prek posla. Al nisam imala problema oko toga.” (Sarah)

Vedran mi je govorio o zdravstvenoj iskaznici, o tzv. *e-card*, koju imaju svi kazivači. Njome mogu pristupiti bilo kojoj zdravstvenoj ustanovi u Austriji, ali i zdravstvenim ustanovama u ostalim članicama Europske unije:

„Isto imamo mogućnost plaćanja dodatnog osiguranja, kaj trenutno ne plaćamo i ne koristimo. Normalno je sve. Imamo taj *e-card* se zove. To je europska zdravstvena kartica, to čak koristimo v Hrvatskoj.” (Vedran)

Tihana je zdravstveno osiguranje dobila tako što se udala za Vedrana. S obzirom na to daje on otprije tamo, imao je pristup zdravstvenom osiguranju:

„Onda nas je mučilo to kaj sam ja doma mela zdravstveno, a štela sam si onda napraviti i se tu, gore, v Austriji. Zbog toga smo zapravo onda požurili vjenčanje, kaj smo se oženili građanski, kaj sam mogla tu onda dobiti i radnu dozvolu i zdravstveno. Oženila sam se zbog paperi! (smijeh)” (Tihana)

Svi kazivači imaju pristup svim zdravstvenim uslugama u Austriji te nisu imali problema oko dobivanja pristupa. Kazivači čiji su roditelji živjeli u Austriji, Karlo i Sarah, najprije su imali zdravstveno osiguranje preko roditelja. Kazivačica Tihana najprije je imala zdravstvenu zaštitu preko Vedrana. Nakon zaposlenja svi kazivači zdravstveno osiguranje ostvaruju putem poslodavaca.

6.3. Društvena/socijalna integracija

Društvena odnosno socijalna integracija odnosi se na socijalni status i prava koja su povezana s institucionaliziranim objektima u društvenoj sferi. Očituje se u socijalnoj pomoći i pomoći od ustanova za socijalnu skrb i njegu te također u tome koliko su povezani i u kontaktu

s ostalim stanovništvom (usp. Penninx i Garcés-Mascareñas 2016:15). Kada je u pitanju društvena odnosno socijalna integracija zanimalo me jesu li se kazivači odselili samostalno ili s nekim. Jesu li imali člana obitelji ili prijatelja koji je otprije u Austriji te koliko je ova dimenzija integracije uvjetovana migrantskim mrežama. Nadalje, cilj mi je bio saznati s kime se druže u slobodno vrijeme (s drugim Hrvatima, Austrijancima ili drugim migrantima). Također, zanimalo me u kakvom su okruženju živjeli kad su se tek doselili u Austriju, a kako žive sada, je li se što god promijenilo.

6.3.1. Migrantske mreže

Uloga migrantskih mreža vrlo je bitna kod novih migranata. Poveznice se očituju kao niz neformalnih osobnih odnosa, obiteljskih, prijateljskih ili drugih uskih odnosa koje migrantu pružaju veliku potporu i pomoć u rješavanju svih društvenih, ali i ekonomskih problema. Takve veze mogli bismo nazvati socijalnim kapitalom jer preko poznanstava ili srodstva novi migrant lako dolazi do informacija koje su mu potrebne da bi se što lakše prilagodio životu u novoj sredini. (usp. Grbić Jakopović 2014:28).

Tako je i većina mojih kazivača bitne informacije oko preseljenja i nekih drugih stvari dobila od „starih” iseljenika. Karlo je imao prijatelje koji su studirali u Austriji te je informacije dobivao pretežito od njih. Neke informacije saznao je i od oca, no on je bio u mirovini nekoliko godina prije njegova useljavanja u Austriju, pa nije bio toliko siguran u informacije koje zna. Prijatelji kod kojih živi pomogli su mu oko rješavanja administracije jer su oni znali njemački bolje od njega te su to sve već i sami prošli:

„Ti kod kojih živim ponudili su mi u kući smještaj, oni su mi praktički sve papire pomogli rešiti. Kaj nije bil problem oko toga jer su oni već sve znali, kak se prijaviti tam, kak se prijaviti za zdravstveno.” (Karlo)

Sarah je sve potrebne informacije saznala od majke. Ona joj je najviše pomogla oko smještaja na početku. U traženju novog smještaja nije tražila pomoć majke ni bake jer je, kako kaže, već tada jako dobro ovladala jezikom te je znala što želi.

Vedran je u Austriji imao oca koji mu je pomogao u nekoliko stvari. Prva je ta što mu je na početku omogućio smještaj. Druga je stvar koju je Vedran naglasio ta dao mu je otac pomogao u dobivanju radne dozvole te mu je pripomogao u dobivanju posla:

„Pomogel mi je s IMS-om, znači taj zavod za zapošljavanje. Pa, na primjer, dok sam dobil ugovor od firme, on si je zel celi ugovor. Ne znam, nekih 20 stranica. I se je lepo

pročitao, jednu vuru je v tišini bil, sve je lepo pročitao. I onda mi je govoril kaj moram paziti, kaj ovo ono znači na njemačkom pošto još nesam sve razmil. To mi je bilo super kaj mi je sve pogledal i objasnil mi je kaj zaprav nutri piše.” (Vedran)

Kada su Vedran i Tihana preuređivali stan, Vedranov otac pomogao im je oko pronalaženja dobrih majstora:

„A kasnije, sad tri-četri godine kasnije, mi je pomogel za neke kolege koji znaju napraviti neki dio posla v stanu, i tak dalje.” (Vedran)

Tihana je sve informacije saznala od Vedrana i njegova oca „jer su oni već to sve prešli”. Istaknula je i svoju šogoricu koja joj je pomogla oko životopisa:

„Oko posla mi je zapravo pomogla šogorica Merita, ona je živela v Berlinu prije, 20 let, pa onda dok sam napisala CV-a i mapu radova, onda mi je ona to pomogla prevesti na njemački.” (Tihana)

Kao što sam već i ranije govorila, Sara je jedina kazivačica koja u trenutku kada se selila u Austriju tamo nije imala nikog od poznanika. Odselila se sama te je sama počela graditi svoj život.

6.3.2. Društveni život

Društveni život vrlo je važan za bilo kojeg iseljenika. U prijašnjim istraživanjima pokazalo se da se iseljenici iz jedne države puno češće druže međusobno nego s domicilnim stanovništvom ili migrantima iz drugih zemalja (usp. Rajković Iveta i Gadže 2014; Rajković Iveta 2019; Grubiša 2019).

Tihana i Vedran često se druže s prijateljima iz Međimurja koji su se doselili u Graz nakon njih. No, s obzirom na to da imaju malo djeteta, većinu slobodnog vremena provode zajedno sami, kao obitelj:

„Tu v Grazu 95% vremena samo žena i dete, trenutno. (...) A ostali, dve tri godine nakon kaj sam ja došel v Austriju je jen od najboljih prijatelja, ako ne i najbolji prijatelj, došel v Austriju. Kaj je potpuno iznenađenje bilo za mene! (...) Idemo tu na tenis skupa, šahamo skupa. Najdemo se pa pijemo kavice si četiri skupa, ve pet. Začas šest, oni budu isto ve dete dobili začas. To nam je super! ” (Vedran)

„Družimo se z našim vršnjacima koji su tu. Isto su dva para, Bralići i Mlinarići.”
(Tihana)

Osim s Hrvatima, druže se s kolegama s posla i njihovim partnerima s kojima komuniciraju pomalo na hrvatskom, pomalo na slovenskom i na njemačkom jeziku:

„Je, te dve moje kolegice z posla, oni su svi četiri Austrijanci, i cure i dečki. Tak da se s njima onda na njemačkom spominamo.” (Tihana)

„Pa imamo s posla mojega, jen kolega je Slovenac. S njim se družimo i na poslu smo dobri kolege. Dobro, ve već ne delamo skupa ali smo v kontaktu i dobri smo si. (...) Ja govorim hrvatski. Jer dok govorim slovenski, fest smešno zvuči, zato. Ja hrvatski govorim, Tihana zna slovenski, pa ona po slovenskom govori. Tak da je to ne problem.”
(Vedran)

Isto tako, Sarah najviše vremena provodi s dečkom i sestrom. Jednom tjedno zna otići na druženje s prijateljicom s kojom je pohađala srednju školu:

„Ona isto ima dečka, pa znamo nas četvero iti nekam na na pijaču, večeru ili pa na izlete. (...) Više su to izleti za jedno popodne nekam v prirodu kaj moremo sami s autom iti, ali bili smo prije i na Baliju skupa.” (Sarah)

Karlo ističe kako zbog posla nema previše vremena za druženje s prijateljima u Grazu te da se gotovo svaki vikend vraća u Međimurje jer mu je djevojka tamo. No, kada je u Grazu, najviše se druži s prijateljima s kojima dijeli kuću. Zanimljivo je to da s njima razgovara na hrvatskom, dok s njihovim djetetom na njemačkom:

„Slobodno vreme provodim većinom u stanu, igrajući igrice. Većinom se družim s tima s kojima živim. Pošto živimo u kući imamo dvorište, pa smo tam. Imaju i dete, pa se i s njom igram. (...) S njima hrvatski pričam, al s djetetom njemački. Zna dijete i hrvatski, ali lakše joj je na njemačkom komunicirati.” (Karlo)

Sara, s druge strane, većinu vremena provodi s Austrijancima s kojima rado odlazi u prirodu, na planinarenje ili u duge šetnje šumom:

„Trenutni krug prijatelja u Grazu, znači, to nisu moji vršnjaci. To su, zapravo, kolege s posla. Znači ono, visoko obrazovani ljudi s kojima ja radim i s kojima sam se sprijateljila na toj razini. To je zapravo studentski grad, ali nisam baš među studentima. Pa ono, oke

mi je. Imam dečka, našla sam si dečka koji je Austrijanac, pa s njegovim krugom ljudi sam. To su ljudi od 30 godina i meni je oke.” (Sara)

Otkad su joj se doselile i prijateljice iz Hrvatske, počela se i s njima više družiti:

„Ove godine su se dve frendice doselile z Čakovca. One su Hrvatice, tak da se s njima družim. Evo, one su moje vršnjakinje. (...) S njima pričam na hrvatskom. (...) S ovim drugima pričam na austrijskom. Nije njemački, nego je austrijski! (smijeh)” (Sara)

Svi kazivači u slobodno se vrijeme druže većinom s Hrvatima. Nitko se od kazivača ne družu s Hrvatima koji su se doselili u Austriju u prijašnjim valovima iseljenika. Odnosno, Sarah i Vedran u Austriji imaju roditelje s kojima se druže, dok je Karlov otac bio u Austriji prije nego se on doselio tamo. Svi naglašavaju kako nemaju velik krug ljudi s kojima se druže zato što imaju malo slobodnog vremena zbog posla, a Tihana je to lijepo opisala: „Pa mali krug, ali mislim da nam je za ve to čist dosta. Zato jer nit nemamo vremena zbog posla.” Prijatelje koji nisu Hrvati svi su kazivači upoznali na (prošlom ili sadašnjem) poslu. Kazivači Vedran i Tihana najviše slobodnog vremena provode s djetetom, a dok se druže s drugima, to su većinom prijatelji koje znaju još iz srednje škole, dakle s Međimurcima. Kazivač Karlo govori kako najviše vremena provodi kod kuće u Grazu te se najviše družu s prijateljima s kojima dijeli kuću. Kazivačica Sarah ističe da najviše vremena provodi s obitelji te povremeno s prijateljima iz Međimurja. Kazivačica Sara većinom se družu s Austrijancima, što možemo povezati s time da se doselila sama u Graz, bez poznavanja drugih Međimuraca koji su već bili tamo. No, kako su se u Graz doselile njezine prijateljice iz Međimurja, družu se i s njima.

6.3.3. Osjećaj pripadnosti i multikulturalnost

Integraciju možemo shvatiti kao uključivanje individue u postojeće socijalne sustave (Esser 2004:46, prema Penninx i Garcés-Mascareñas 2016:13). Subjektivni osjećaj pripadnosti određenom socijalnom sustavu vrlo je bitan za uspješno uključivanje. Subjektivni osjećaj pripadnosti ne odgovara samo na stvarnu pravnu, političku, ekonomsku i socijalnu integraciju, već treba odgovarati i na kontekst recepcije (Castaneda 2018:6). Dakle, useljenik se konstantno osjeća kao kod kuće, bez obzira na svoj pravni status, odnosno da se ne osjeća kao da je isključen iz društva ili kao autsajder. Tako je i mene zanimalo osjećaju li se kazivači kao stranci ili pak smatraju da su se uklopili u društvo u kojem žive. Dobila sam ove odgovore:

„Osjećam se ko stranac. Mislim da je to normalno. Koliko god se i uklopila, ali... (...) Pa ne velim da je ve to nekša posebna situacija, al ono općenito je takvi osjećaj.” (Sarah)

„Pa uklopil sam se v društvo, ali stalno imaš neke... Ne velim da te odbacuju ili nekaj. Jednostavno imaš to stalno v pozadini kaj si ne rođeni tu, nego kaj si malo kak auslender [stranac]. Znači stalno budeš auslender.” (Vedran)

„Malo se jesam uklopil, ali više mislim da sam tam ko stranac, pošto sam za vikende doma, ne znam.” (Karlo)

„Ovi na poslu su me nikad ne gledali kak stranca. Više su me gledali kak svoju bole.” (Tihana)

„Pošto sad imam dečka Austrijanca, bi rekla da sam se uklopila, ali donedavno apsolutno sam se osjećala kao stranac. (...) Treba se drugačije postaviti, treba reći da si stranac. Drugačije se pristupa prema tebi, zato jer puno toga niti ne razumijemo, ono, treba nam pomoć. Rekla bi baš ono, kaj se tiče jezika. Znači, nisi tolko siguran di jesi, kaj bi točno radil, kud bi se kretal i takve stvari. Nije ta sigurnost u pitanju, baš ono... Ne osjećaš se baš tak sigurno.” (Sara)

Neki od kazivača osjećaju se kao stranci u Austriji, dok drugi smatraju kako su se uklopili u društvo. Sarah govori da nema veze koliko vremena je prošlo od preseljenja, da će se ona vjerojatno uvijek barem djelom osjećati kao strankinja. Vedran mi je rekao gotovo istu stvar, nadodajući da potomci iseljenih Hrvata rođeni u Austriji vjerojatno neće imati takav osjećaj. Karlo, kako često dolazi kući, više komunicira na hrvatskom jeziku te ostavlja druženja za vikende kod kuće. Tihana i Sara smatraju da su se uklopile u društvo, iako Sara naglašava kako nije bilo tako otpočetak. Kako se Sara sama doselila u Austriju te nije imala nikog otprije tamo, bila je nesigurna i usamljena, dok nije upoznala nove prijatelje i partnera s kojima provodi većinu slobodnog vremena.

Subjektivna integracija odražava se u odnosu između domicilnog stanovništva i useljenika, očituje se u mnogim institucionalnim i objektivnim čimbenicima poput društvenog pamćenja, ekonomskom inkorporacijom i institucionalnom podrškom migrantskim udruženjima.

„Najbolji mogući scenarij za dobrobit domaćeg stanovništva i imigranta te mirnu kohabitaciju je kada strukturalna integracija i poštivanje kulturnih i vjerskih razlika prate

zakonsko državljanstvo i njegovu sigurnosnu mrežu te politička prava.” (Castaneda 2018:142)

Međusobna interakcija domaćeg i useljenog stanovništva rezultira multikulturalnošću. „Multikulturalizam se ponajprije javlja kao odgovor na miješanje kulturno, društveno, etnički i religijski različitih zajednica, ali i kao zahtjev za punopravno priznavanje osobnosti neke društvene skupine.” (Sršen i Bogeljić 2014:105)

Na pitanje o tome smatraju li da žive u multikulturalnom društvu, kazivači su odgovarali pozitivno:

„Jako veliko multikulturalno društvo! Znači, ima svega. Ima... Znači na poslu sam imala Kineskinje, iz Afrike cure, iz Brazila, Amerike. Znači, bilo je svega, osim ne s Australije.” (Sara)

„Pa na poslu nas je dosta koji nismo baš z Austrije, ne znam, Poljak, Čeh, nekaj Slovenci i tak... Imamo i na poslu Iranca, pa mi on zna puno put o svojoj kulturi govoriti, kak je to tam.” (Karlo)

„Sigurno da tu živi već različitih ljudi nego tipa v Hrvatskoj.” (Sarah)

„Samo dok poglednemo tu susede v zgradi. Polek nas su Čečeni, prek nas su Albanci, gore su Bosanci, ovi čist gore su z Južnoafričke Republike, jedino prek stari dedek je Austrijanec. Tak da puno ih je stvarno, si su mešani.” (Tihana)

„Ima puno nacionalnosti oko nas, Kosovo, Albanija, Turska, Bosna, Slovenija, Srbija, Hrvatska, Austrija. Stvarno puno. Recimo, v načinu oblačenja vidimo razlike. Kaj nam je zanimljivo! Stalno gledamo na to pozitivno. Kakva je različitost v svemu tome. Čak i s Kinezima delam v firmi i susrećem ih. Zanimljivo je, par Kineza je počelo dolaziti i čul sam da se planira kaj bi ih v jednome odjelu bilo više. Tak da definitivno je multikulturalno!” (Vedran)

Kazivači smatraju kako žive u multikulturalnom društvu te pozitivno reagiraju na njega. Sviđa im se kako se svaki dan susreću s raznim ljudima i njihovim kulturama.

6.4. Kulturna i religijska (ne)integracija

Kulturno-religijska dimenzija integracije odnosi se na područje percepcije i prakse imigranata i društva prijema, kao i njihovih uzajamnih reakcija na razlike i sličnosti. Ako se

imigranti smatraju drugačijima i ako ih društvo prima kao kulturno ili vjerski drugačije, oni mogu težiti stjecanju priznatog mjesta u tim aspektima. S druge strane, društvo prijema može ili ne mora prihvatiti iseljenikovu kulturnu ili vjersku raznolikost. (usp. Penninx i Garcés-Mascareñas 2016:15)

6.4.1. Kulturna integracija

Iako govore kako žive u multikulturnom društvu, kazivači se nisu puno referirali na austrijsku kulturu, odnosno smatraju da su hrvatska i austrijska kultura potpuno iste ili vrlo slične. Tihana i Vedran su kao razliku istaknuli narodne nošnje.

„S austrijskom kulturom sam u doticaju samo na poslu praktički jer imam kolege na poslu koji su Austrijanci.” (Karlo)

„Pa je, upoznata sam. Austrijanci uopće nema nikakve razlike, kak mi Hrvati. To je sve isto. Apsolutno su slične.” (Sara)

„Pa iskreno i ne baš, nesam primjetila kaj bi bilo nekaj drugačije. Tj. nisam se previše zanimala za to.” (Sarah)

„Pa nisam preveć upoznata s kulturom. Osim kaj imaju taj svoj kak tradicionalni plesnjak. To je isto veliki događaj dok si si blečeju one svoje kak narodne nošnje i onda idu pit na *Messe* [sajam]. A to ti je tak bole velika fešta, kak plesnjak de su svi Štajerci onda.” (Tihana)

„Ima taj dirndl. To je kak narodna nošnja, tu štajerska. Ne znam kolko je to v celoj Austriji rasprostranjeno. Tu pogotovo v Štajermarku su ti dirndli popularni.” (Vedran)

Kulturna ponuda u velikim gradovima u kakvima žive kazivači zasigurno je velika i raznovrsna. Zanimalo me zanima li moje kazivače kulturna ponuda te kakva ih ponuda zanima i zašto, odnosno zašto ih ne zanima. Također, zanimalo me prate li austrijske medije (radijske i TV kanale, internetske portale) te što prate na njima. Htjela sam saznati gledaju li austrijske filmove i serije te slušaju li austrijsku glazbu. Dobila sam ove odgovore:

„Imam curu u Hrvatskoj, pa često odlazim doma i onda više gledamo ponudu za Hrvatsku. Posebno sad u vrijeme korone jer ona nebre u Austriju. Pa onda kad ja mogu u Hrvatsku onda nas više hrvatska [ponuda] zanima.” (Karlo)

„Iskreno, opće nisam do toga došla još. Manjak vremena, korona već godinu i pol i sve je zatvoreno.” (Sara)

„Pa gle, bili smo v muzeju, al možda samo dva put. Mi više idemo v prirodu, prirodno više volimo, ne baš kulturu i takve stvari.” (Sarah)

„Pa je, sam ve kak je ta situacija smo se ne baš nekaj zanimali. (...) I kaj se tiče tih sajmova, isto je dobra ponuda. Dok ih ima... Ve ih je ne bilo, normalno. Onda zna biti isto sajam za gradnju kuća pa dizajn interijera. To zna biti isto dost zanimljivo v Grazu.”

„Ima *Messe* Graz, tu je velika dvorana. Hans Zimmer je obično sake godine tu oko aprila, maja. To je *highlight*, bar meni koji volim filmsku glazbu. Dosta sam gledal kaj ima ponude od tih većih imena kaj dolaze tu v Graz, ali nesmo nikam baš išli, na nekši koncert il nekaj takšega. Slabo se zanimamo za takše stvari.” (Vedran)

Kulturna ponuda u mjestima u kojima žive kazivače također ne zanima, a navode različite razloge zašto je tako.¹² Karla više zanima kulturna ponuda u Hrvatskoj jer često vikendom odlazi u Hrvatsku. Sara je naglasila kako se tek sada prilagodila životu u Austriji i da se nije uspjela „pozabaviti” kulturnom ponudom. Sarah govori da više voli slobodno vrijeme provoditi u prirodi, iako odlazi ponekad u muzeje gdje se održavaju izložbe koje je tematski zanimaju. Tihana i Vedran ističu da se puno kulturnih događanja odvija u velikim dvorana, na tzv. *Messe* (sajmu) gdje odlaze kada se odvija nešto što njih zanima.

Isto tako ni jedan kazivač ne prati austrijsku televiziju niti sluša radio. Odnosno, slušali bi radio i gledali austrijske TV kanale samo u potrebi, da bi saznali određene informacije:

„Pa većinom sam austrijski slušala v autu. To dok sam se vozila na posel, te dve vure v autu sam radio poslušala, ali dosta put zato jer sam se vozila po autoputu kroz cirka osam tunela i onda je sakih 15 minut info o prometu. Pa su znali reći ako je koji tunel zaprti, tak kaj sam znala šmugnuti na staru cestu. Tak da mi je to dost okej bilo. A onda između puštaju normalnu *pop* američku i austrijsku glazbu.” (Tihana)

„Pa znamo si deti tu i tam taj URF. Ali to tak isto, to tolko dok su bili *lockdowni* kaj smo čuli nove mjere. Ali kaj bi baš gledali gledali, kaj bi si za zabavu deli, to ne.” (Sarah)

Kazivači ne vole gledati austrijske filmove ni serije kao ni slušati austrijsku glazbu jer im se ne sviđa kako zvuči njemački jezik u glazbi, a i na filmovima i u serijama:

¹² Kazivači se nisu zanimali za kulturu zbog bolesti COVID-19 i *lockdowna* koji je trajao većinu 2020. godine.

„Joj ne, ne njemački v pjesmama. Dok se vozim v autu imam nasnimane svoje pjesme, strani, engleski, *rock* i *metal* većinom. (...) Filmove i serije baš ne gledam, ne zanima me to baš, pa onda niti austrijsko.” (Karlo)

„Nisam baš fan njemačkih, to jest austrijske muzike, ne znam. Nit ne znam previše neke izvođače.” (Sara)

„Pa više preferiram engleski na serijama i filmovima, a i v glazbi isto tak.” (Sarah)

„Ma ne gledam baš austrijsko, na engleskom većinom nekaj. Jednu seriju sam gledala. Onu *Berg doktor*, *Gorski liječnik* po hrvatskom mislim da je (...) To sam gledala na Amazon Prime, ja mislim. I to sam gledala na njemačkom s njemačkim titlovima.” (Tihana)

„Ne volim baš čuti njemački jezik v pjesmi. Mislim, v nekojim pjesmama okej zvuči i filmovima dok je sinkronizirano. Kak god da je dober film, dok vidim da je neoriginalni zvuk, kaj su sinkronizirani baš glasovi onda preskačem filma.” (Vedran)

Iako kazivači već određeno vrijeme žive u Austriji, ne pokazuju veliko zanimanje za austrijske kulturne sadržaje. Kažu kako ih kulturna ponuda ne zanima. Sarah, Vedran i Tihana idu na kulturna događanja koja ih zanimaju, ali i to vrlo rijetko. Zbog toga bismo mogli reći da nisu kulturno integrirani.

6.4.2. Religijska integracija

Religijsku integraciju možemo smatrati dijelom kulturne integracije. Kako i hrvatsko tako je i austrijsko društvo većinski katoličke vjeroispovijesti. Većina kazivača također su katoličke vjeroispovijesti, osim Sare, koja sebe po pitanju vjere definira kao ateistkinju. Ostali kazivači govore kako svoju vjeru baš i ne prakticiraju, osim što slave velike blagdane:

„Nesam baš religiozna. A znaš kak je to... Ideš v crkvu dok je nekša prigoda ili dok moraš iti. (smijeh)” (Tihana)

„Nikaj manje i nikaj više nego prije.” (Vedran)

Kazivači koji žive u Grazu (Karlo, Tihana, Vedran¹³) govore kako postoji hrvatska katolička crkva, ali nisu nikada otišli na misno slavlje:

„Nit doma nisam hodal v crkvu, pa onda ne hodam niti tu. Nemam potrebu za tim.”
(Karlo)

„Ima v Grazu naša crkva. Imaju i čak mise na hrvatskom. Mislili smo iti, ali isto to tak malo, kad je... Većinom zbog posla nebreš v tjednu iti, a za vikend pa idemo većinom doma i onda smo ne meli baš priliku diti. Nesmo si zeli priliku.” (Tihana)

„Ima jedna crkva de se nedjeljom održavaju mise na hrvatskom jeziku. Neje v našem kvartu, ali je tu blizu nas. Nažalost, teško mi je reći, nesmo još tam bili. Rekli smo kaj bumo išli već više puta, ali nesmo realizirali to još.” (Vedran)

Sarah također ne prakticira svoju vjeru te ju taj aspekt kulture ne zanima previše. Tako kaže da, iako živi među gradišćanskim Hrvatima, nije sigurna postoji li hrvatska vjerska zajednica tamo:

„E ne znam ak ima čega, nemam pojma. Ali vjerojatno bi bila neka hrvatska crkva ako su tu oko nas gradišćanski Hrvati, ali iskreno fakat ne znam, jer me nit ne zanima previše.” (Sarah)

Kazivačima religija nije važna. Niti jedan kazivač nije bio praktičan vjernik prije odlaska, pa tako nije ni sada.

7. Zaključak

Republika Hrvatska ima dugu iseljeničku povijest. Tijekom povijesti bilježimo nekoliko valova masovnog iseljavanja iz Hrvatske potaknutih različitim razlozima. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju bilježi se novi val iseljavanja u mnoge europske zemlje, pa tako i u Austriju. Upravo to suvremeno iseljavanje, odnosno integracija iseljenika koji su se preselili iz Međimurja u Austriju nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju, tema je ovog diplomskog rada.

Iseljavanje nije jednostavan proces jer se sastoji od čina promišljanja o preseljenju, odluke o preseljenju te samog preseljenja. Iskustva mojih kazivača svjedoče da je najduže trajao

¹³ Kazivačica Sara također živi u Grazu, no kako se izjasnila kao ateistkinja, nisam je pitala odlazi li na mise. Iako zna da postoji hrvatska katolička zajednica u Grazu: „Bila je jedna crkva baš pokraj mene, hrvatska crkva di su dolazili hrvatski građani na misu i tak to.”

prvi dio procesa. Najčešći je razlog iseljavanja iz Hrvatske pronalazak bolje plaćenog posla. Istraživanja o ranijim valovima iseljavanja govore o tome kako se najčešće u inozemstvo odlazilo „trbuhom za kruhom”. To pokazuje i ovo istraživanje u kojem su se svi kazivači, u krajnjem slučaju, odselili zbog više ekonomskih i poslovnih mogućnosti. Neki od kazivača odselili su se u Austriju zato što im je partner već bio tamo, neki su pak odlučili odseliti se za nekim od članova obitelji. U tim slučajevima vidimo lančani tip migracija.

Integracija može predstavljati izazov za pojedinca koji odlazi u potpuno novu sredinu. Integracijski proces možemo gledati kroz nekoliko različitih dimenzija, a za potrebe ovog rada odabrala sam one koje predlažu Penninx i Garcés-Mascareñas (usp. 2016:14): pravno-političku, društveno-ekonomsku i kulturno-religijsku dimenziju, koje nisu nužno ovako podijeljene. Sve ove dimenzije obuhvaćene su ovim istraživanjem, no neke od njih razdvojila sam kao zasebne dimenzije jer sam smatrala da razdvajanjem mogu dobiti bolji uvid u cjelokupni proces integracije. Kazivači intervjuirani u svrhu izrade ovog rada nisu u potpunosti integrirani u sve ove dimenzije. Naime, kada govorimo o pravno-političkoj dimenziji, govorimo o pravima i obavezama koje građani određene zemlje imaju i koriste. Kako je Republika Hrvatska članica Europske unije, njeni državljani mogu slobodno boraviti i raditi u drugoj državi članici bez da su oni i njeni državljani. Republika Austrija ima zakon o državljanstvu koji propisuje da stranac može dobiti austrijsko državljanstvo ako boravi u Austriji najmanje deset godina. Nitko od kazivača nije u Austriji duže od pet godina, pa sukladno tome ni jedan kazivač nema austrijsko državljanstvo. Također, ni jedan kazivač ne glasuje na političkim izborima u Austriji. Svi kazivači imaju pristup zdravstvenoj zaštiti te nisu imali problema da bi ostvarili pravo na nju. Ekonomska dimenzija integracije uspješno je provedena kod svih kazivača. Svi su bez većih problema dobili radne dozvole te su trenutno zaposleni. Svi kazivači ističu zadovoljstvo sa svojim trenutnim primanjima te pozicijom koju imaju na radnom mjestu. Većina kazivača radi u svojoj struci, dok neki rade poslove koji su više ili manje slični i povezani s njihovom strukom. Neki od kazivača upoznali su i stekli nove prijatelje na poslu, što ukazuje i na njihovu društvenu integriranost. Kazivači slobodno vrijeme najviše provode s partnerom/partnericom (ako je i on/ona u Austriji) te se najčešće vikendima viđaju s drugim prijateljima porijeklom iz Hrvatske. Kako svi govore da su blizu Međimurju, vikendom i tijekom godišnjih odmora odlaze u posjet obitelji i prijateljima koji su ostali u Međimurju, što ukazuje na veliku povezanost s mjestom i osobama koje su, odselivši se, ostavili za sobom. Kulturna integracija kazivača djelomično je ispunjena. Zbog posla kazivači nemaju puno slobodnog vremena za odlazak na kulturna događanja, pa radije odlaze u prirodu. No svi se slažu kako žive u multikulturalnom društvu te

uživaju u različitostima s kojima se susreću svakodnevno. Religijski aspekt integracije nije ispunjen jer kazivačima religija nije bitna.

Pitanja koja ostaju otvorena jesu planiraju li ostatak svog život provesti u Austriji, planiraju li se vratiti u domovinu ili pak migrirati u neke druge države. Također, hoće li se s vremenom promijeniti i probuditi veći interes za kulturnom ponudom, hoće li u budućnosti postati članovi neke hrvatske iseljeničke zajednice. Odgovore na ta i mnoga druga pitanja potražiti ćemo u nekim sljedećim radovima.

8. Literatura

- ABU-LUGHOD, Lila. 1991. „Writing Against Culture”. U: *Recapturing Anthropology. Working in the Present*, ur. R. G. Fox. New York: School of American Research Press, 137–163.
- BRETTELL, Caroline i HOLLIFIELD, James Frank, ur. 2000. *Migration theory: talking across disciplines*. New York: Routledge.
- CASTAÑEDA, Ernesto. 2018. *A place to call home: immigrant exclusion and urban belonging in New York, Paris, and Barcelona*. Stanford, California: Stanford University Press.
- CICHOCKA, Ewa. 2021. „Safe, accepted and charmed by the city. Why do migrants feel better in Berlin than in Amsterdam?”. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 47/ 9:1940–1956. doi.org/10.1080/1369183X.2021.1873113.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna. 2005. „Trajna privremenost u Njemačkoj i povratak hrvatskih ekonomskih migranata”. U: *Stanovništvo Hrvatske – dosadašnji razvoj i perspektive*, ur. D. Živić et al. Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 255–273.
- ČIZMIĆ, Ivan; SOPTA, Marin i ŠAKIĆ, Vlado. 2005. *Iseljena Hrvatska*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- GRBIĆ JAKOPOVIĆ, Jadranka. 2014. *Multipliciranje zavičaja i domovina. Hrvatska dijaspora: kronologija, destinacije i identitet*. Zagreb: FF Press.
- GRUBIŠA, Iva. 2019. *Okus doma: kulturnoantropološki osvrt na integraciju migranata u Zagrebu*. Zagreb: Hed-biblioteka.
- HERŠAK, Emil. 1998. *Leksikon migracijskoga i etničkoga nazivlja*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti : Školska knjiga.
- HOLJEVAC, Većeslav. 1968. *Hrvati izvan domovine*. Zagreb: Matica hrvatska.
- JURIĆ, Tado. 2018. *Iseljavanje Hrvata u Njemačku: Gubimo li Hrvatsku?* Zagreb: Školska knjiga.
- KING, Russell i COLLYER, Michael. 2016. „Migration and Development Framework and Its Links to Integration”. U: *Integration processes and policies in Europe: Contexts, levels and actors*, ur. Rinus Penninx i Blanca Gracés-Mascareñas. Universitat Pompeu Fabra (UPF): Barcelona, 167–188.

MESARIĆ ŽABČIĆ, Rebeka i TOŠIĆ GRLAČ, Sonja. 2019. *Mirisi i okusi međimurskog zavičaja u iseljeništvu*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti.

MESIĆ, Milan. 2002. *Međunarodne migracije: tokovi i teorije*. Societas (Zavod za sociologiju). Zagreb: Zavod za sociologiju.

PENNINX, Rinus. 2007. „Integration Processes of Migrants: Research Findings and Policy Challenges”. *Migracijske i etničke teme* 23/1–2:7–32.

PENNINX, Rinus i GRACÉS-MASCAREÑAS, Blanca. 2016. „Introduction: Integration as a Three-Way Process Approach?”. U *Integration processes and policies in Europe: Contexts, levels and actors*, ur. Rinus Penninx i Blanca Gracés-Mascareñas. Universitat Pompeu Fabra (UPF): Barcelona, 1–10.

PENNINX, Rinus i GRACÉS-MASCAREÑAS, Blanca. 2016. „The concept of integration as an analytical tool and as a policy concept”. U *Integration processes and policies in Europe: Contexts, levels and actors*, ur. Rinus Penninx i Blanca Gracés-Mascareñas. Universitat Pompeu Fabra (UPF): Barcelona, 11–30.

POTKONJAK, Sanja. 2014. *Teren za etnologe početnike*. Zagreb: FF press, Hed-biblioteka.

RAJKOVIĆ IVETA, Marijeta. 2019. „Državljanstvo vs. integracija: iskustva visokoobrazovanih Hrvata iz Venezuele i Roma nogometaša”. *Studia ethnologica Croatica* 31: 157–186.

RAJKOVIĆ IVETA, Marijeta i GADŽE, Paula. 2014. „Hrvati u Buenos Airesu i Rosariju, Latinosi u Zagrebu”. U: Grbić Jakopović, Jadranka. *Multipliciranje zavičaja i domovina*. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, 133–154.

SCHOLTEN, Rinus i PENNINX, Rinus. 2016. „The Multilevel Governance of Migration and Integration”. U: *Integration processes and policies in Europe: Contexts, levels and actors*, ur. Rinus Penninx i Blanca Gracés-Mascareñas. Universitat Pompeu Fabra (UPF): Barcelona, 91–108.

SRŠEN, Andreja i BOGELJIĆ, Monika. 2014. „Multikulturalizam u Europi danas – novi rascjepi granica identiteta i prava”. *Međunarodne studije* 14/1: 104–117.

ZWYSEN, Wouter. 2018. „Different Patterns of Labor Market Integration by Migration Motivation in Europe: The Role of Host Country Human Capital”. *International Migration Review*, 1–31. doi.org/10.1177/0197918318767929.

ŽUPARIĆ-ILJIĆ, Drago. 2016. *Iseljavanje iz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju*. Zagreb: Friedrich Ebert Stiftung.

9. Internetski izvori

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske: <https://hrvatiizvanrh.gov.hr/hrvatiizvan-rh/hrvatsko-iseljenistvo/hrvatski-iseljenici-u-prekomorskim-i-europskim-drzavama-i-njihovi-potomci/749> (pristup 20. 4. 2021.)

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske: <https://hrvatiizvanrh.gov.hr/hrvatiizvan-rh/hrvatsko-iseljenistvo/hrvatsko-iseljenistvo-u-republici-austriji/752> (pristup 3. 5. 2021.)

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/07-01-02_01_2014.htm (pristup 28. 6. 2021.)

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/07-01-02_01_2015.htm (pristup 28. 6. 2021.)

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/07-01-02_01_2016.htm (pristup 28. 6. 2021.)

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/07-01-02_01_2017.htm (pristup 28. 6. 2021.)

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/07-01-02_01_2018.htm (pristup 28. 6. 2021.)

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-02_01_2019.htm (pristup 28. 6. 2021.)

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (pristup 28. 6. 2021.)

Statistik Austria:

https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/bevoelkerungsstand_und_veraenderung/bevoelkerung_im_jahresdurchschnitt/031331.html (pristup: 29. 6. 2021.)

https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/volkszaehlungen_registerzaehlungen_abgestimmte_erwerbsstatistik/bevoelkerungsstand/index.html (pristup: 29. 6. 2021.)

Eur-lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:I33152> (pristup: 29. 6. 2021.)

Poslovni.hr :

<https://www.poslovni.hr/hrvatska/hrvati-mogu-u-austriju-bez-radnih-dozvola-ali-tamo-ih-ceka-neugodno-iznenadenje-4239802> (pristup: 30. 6. 2021.)

10. Sažetak

Integracijske prakse Međimuraca u Republici Austriji

U radu se istražuje iseljavanje Međimuraca u Republiku Austriju nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju (2013. godine). Etnološko i kulturnoantropološko istraživanje temeljeno je na kvalitativnoj metodologiji, na polustrukturiranim intervjuima s petero kazivača. U radu se prikazuju i analiziraju potisni i privlačni faktori za migraciju te zašto su kazivači za odredište odabrali upravo Austriju. Poseban naglasak stavljen je na integracijska iskustva iseljenika kroz nekoliko dimenzija: pravno-političku, društveno-ekonomsku i kulturno-religijsku. Rad pokazuje kako su u nekim segmentima kazivači/iseljenici potpuno integrirani, dok su u drugim djelomično ili uopće nisu. Ekonomska integracija ispunjena je kod svih kazivača, društvena i kulturna integracija ispunjene su djelomično, dok politički i religijski aspekt integracije nije ispunjen.

Ključne riječi: suvremeno iseljavanje, integracija, Austrija, Hrvati, Međimurje

Summary

Integration practice of Međimurje residents to the Republic of Austria

The paper examines the emigration of Međimurje residents to the Republic of Austria after the accession of the Republic of Croatia to the European Union (2013). Ethnological and cultural anthropological research is based on a qualitative methodology, on semi-structured interviews with five narrators. The paper presents and analyzes push and pull factors for migration and why did narrators chose Austria as their destination. Special emphasis was placed on the integration experiences of emigrants through several dimensions: legal-political, socio-economic and cultural-religious. The paper shows that in some segments the narrators / emigrants are fully integrated, while in others they are partially or not at all. Economic integration is fulfilled by all narrators, social and cultural integration is partially fulfilled, while the political and religious aspect of integration is not fulfilled.

Key words: contemporary emigration, integration, Austria, Croats, Međimurje